

De kunst van het mislukken

Leo Verheul

De kunst van het mislukken

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

‘Fictie is de leugen waarmee we de waarheid vertellen’ *Albert Camus*

Enkele passages uit dit boek verschenen eerder in andere vorm in het tijdschrift *Hard Gras*

Het gedicht ‘Als’ van Jules Deelder is afkomstig uit zijn bundel *Moderne gedichten*, uitgegeven door De Bezige Bij, 1993

© Leo Verheul, 2014

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Omslagontwerp: Dog and Pony

Auteursfoto: Lida van Driel

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1967 6

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

Dit boek is ook leverbaar als e-book:

ISBN 978 90 488 1968 3

Voor Lida, mijn muze

Voorwoord

In welke richting je ook kijkt, het is overal hetzelfde. Het gaat maar om één ding: succes. Mensen willen beroemd, rijk en bewonderd worden. Het is strontvervelend om te zien en er is bijna geen ontsnappen aan.

Je hoeft maar te zappen en het komt als drab over je heen gespoeld. Het hele bestaan is nog maar tot één ding teruggebracht: het najagen van succes. In de ene talentenjacht moet je al dan niet vals zingend een stel verzuurde wijsneuzen ervan weten te overtuigen dat je de wereld gaat veroveren; in de andere zing je voor de holle ruggen van een vakjury die denkt dat jij de stem hebt van een joodse neger met een bochel, maar als ze zich om-draaien zien ze dat je een roodharig meisje met een hazenlip bent, van net veertien jaar oud.

In het volgende programma kook je je rijk of je danst je naar eeuwige faam, zo niet op de vloer dan toch wel op het ijs. Je wordt rijk als uitvinder met het uitgekooktste idee of gewoon miljonair door de juiste dame of heer aan de haak te slaan.

Als je het in het leven maar maakt en dus ongelofelijk rijk en beroemd wordt.

En dat alles terwijl er zo oneindig veel meer fantasie, vernuft en raffinement voor nodig is om groots en meeslepend naar de klote te gaan.

Inleiding

Costa del Sol
nazomer 2009

Armoede sloopt. Armoede vreet energie. Armoede betekent vooral vuile handen, vuile nagels. Elk stuk wc-papier een keer moeten omdraaien. Soms graaien in afvalbakken.

Ik vrat op het laatst mijn eigen luizen op. Maar hoe rot het ook ging, het zou geen hongerwinter worden in Zuid-Spanje. Desnoods plukte ik wat uit de bomen. Een avocado, wat amandelnooten, een peer of een appel.

Ik zat met mijn dronken kop op mijn balkonnetje en keek uit over de bergen naar de opgaande zon. Ik had weer eens een nachtje overgeslagen. Verveeld dacht ik aan wat nu weer komen ging. De sinaasappelen zouden nu van groen naar oranje kleuren in een tergend langzaam rijpingsproces dat eindigde in december.

Ikzelf werd ook steeds rijper. Op mijn eigen onnavolgbare wijze was ik bezig om te winnen: als journalist, als schrijver, als spelersmakelaar op de voetbalmarkt, als architect van illusies. Ik was nog lang niet op mijn hoogtepunt. Ik begon eigenlijk nog maar net.

Een week later zat ik weer op dat balkon. Dit keer te nuchter voor woorden en ten einde raad. In gedachten was ik bij de sociale dienst in Fuengirola, waar ik een dag eerder langs was geweest.

‘Señor, u mag hier niet bellen!’

De ambtenaar achter de balie keek nors. Na drie uur wachten tussen een stel andere succesnummers – net als een paar weken eerder – ging de zoemer af voor stakker nummer 137 en was ik

eindelijk aan de beurt. Tegelijkertijd ging ook mijn mobieltje af, zul je altijd zien. Ik nam op, kromp een beetje ineen en hield mijn wijsvinger omhoog naar de man, ten teken dat het maar een minuutje zou duren.

‘Jaba* moet minimaal één miljoen dollar netto per jaar krijgen,’ hoorde ik mezelf in het Spaans roepen. ‘Anders doet ie het niet. En FC Baku wil honderdduizend dollar afkoopsom hebben van die Arabieren om het voorcontract te ontbinden. Dat komt er nog bovenop. Dan blijft er 350.000 dollar over voor ons, en dat moeten we delen met zeven man. Ik moet ophangen, bel me als je antwoord hebt van die soepjurken.’

Het mannetje achter de balie keek alsof hij snot zag branden. Hij leek een beetje op een arend. Er zat een bochel in het midden van zijn nek, waardoor zijn hoofd iets vooruitstak. Hij had een mooi rond, kaal hoofd met aan de zij- en achterkant een strook van dat typisch Spaanse haar: dik en stevig en zó pikzwart dat er een blauwe gloed doorheen trekt. Godallejzus, wat was het verschrikkelijk kut voor het mannetje dat uitgerekend hij kaal moest wezen! Met zijn ietwat loensende ogen en een geïrriteerd trekje om zijn mond probeerde hij me intimiderend aan te kijken.

‘Naast journalist en schrijver,’ stelde ik hem gerust, ‘speel ik in mijn vrije tijd voor spelersmakelaar. Big business. Als dat gaat lopen, berg je dan maar.’

* Silvino João de Carvalho (Jaba) is een Braziliaanse spits die in de zomer van 2009 transfervrij van Ankaragücü uit Turkije naar FC Baku in Azerbeidzjan ging, maar zich rot schrok van de Kaukasus en in het voorcontract had laten opnemen dat hij tegen een afkoopsom van honderdduizend dollar zijn verbintenis kon laten ontbinden als hij binnen een maand spijt kreeg van de deal. Een transfer naar een club in Saoedi-Arabië ging een dag vóór het sluiten van de transfermarkt niet door vanwege schimmig gedrag van een Arabisch bestuurslid met dollartekens in zijn ogen. Waarna Jaba gedwongen was om bij FC Baku te blijven.

Ik lachte breeduit, maar de man bleef me onwillig aankijken. Ik moest beter mijn best doen. ‘Nou, meneertje, ik sterf van de vrije tijd want met het schrijven wil het niet meer zo lukken, maar mijn eerste verdiensten aan voetballers staan te popelen om mijn zak in te glijden. Ik heb nu heel even jullie hulp nodig. Hier zijn de ontbrekende papieren waar u de vorige keer om vroeg.’

Met zijn bakkes een beetje open deed hij een vage poging me te doorgronden. Zonder zijn blik af te wenden nam hij de papieren in ontvangst en zocht, half op de tast, mijn dossier erbij. De ambtenaar bleef me ook daarna strak aankijken, alsof hij bang was dat ik er met een paar paperclips vandoor zou gaan.

Eindelijk verbrak hij zijn stilzwijgen: ‘Zoals ik een paar weken geleden ook al constateerde, bent u een kleine zelfstandige en die hebben geen recht op deze uitkering. Had u maar een verzekering tegen inkomstenderving moeten afsluiten...’

‘En had u dat drie weken geleden niet meteen kunnen zeggen? Dat had me een hoop moeite bespaard. U hebt me weer een stuk of wat nieuwe paperassen laten opsporen en ik heb iets van veertig nieuwe kopietjes moeten maken. Ben ik dagen zoet mee geweest.’

‘U zat toch zo ruim in uw vrije tijd? Ik kan pas een oordeel vellen als ik alle papieren tot mijn beschikking heb.’

Hij drukte op een knop. Er klonk weer een zoemer en er verscheen een nieuw nummer. Hij was klaar met me. Te verbouweerd om hem verwensingen naar zijn nare hoofd te slingeren, draaide ik me om en maakte me uit de voeten.

Bij thuiskomst had mijn vrouw goed nieuws. Dat gebeurde niet vaak.

Ze is Colombiaanse. Toen ik mijn vrienden uit Nederland, die haar nog niet kenden, vertelde dat ik ging hertrouwen met een

mooie meid van 26, reageerden ze allemaal wantrouwig. ‘Ze doet het om de papieren, sukkel!’ zei de een. ‘Ze is uit op je geld,’ concludeerde de ander.

Een verblijfsvergunning had ze al, dus ik hoopte op die laatste reden want dat zou betekenen dat ik in ieder geval nog geld had.

‘Ik ben net bij het arbeidsbureau geweest,’ zei ze enthousiast. ‘Daar vertelden ze mij dat ze in Spanje wel degelijk kinderbijsand hebben, slimmerik. Logisch, want die kleine moet toch eten.’

Ze hadden haar een adres in Torremolinos gegeven, die middag konden we al meteen de maandelijkse steun gaan verzilveren. Pal achter de boulevard vonden we het kantoor. Na een tijd wachten kregen we van een meisje een papiertje mee. Ze gebaarde naar de parkeerplaats waar ik net mijn wagen had neergezet. ‘Daar,’ zei ze, ‘aan de overkant.’ Ze wees op een groene garagedeur met daarin een kleine, openstaande deur.

Nadat we het papiertje hadden overhandigd, zette de vrouw met een zucht een doos op de tafel die dienstdeed als balie. Ze verdween steeds in de opslagruimte en kwam iedere keer terug met volle handen. Ik kon er geen systeem in ontdekken. Volgens mij deed ze maar wat. Zo verdwenen er in de eerste doos twee pakken melk, vijf pakken melkpoeder, twee kleine kaasbollen en acht pakken vermicelli. In een volgende doos belandden zeven pakken spaghetti, vijf pakken macaroni, drie pakken suiker, een pak zout en vier flessen olijfolie. In weer een andere doos: twee kilozakken tomaten, vijf blikken linzen, vier blikken erwten, zeven pakken rijst, vijf kilo aardappelen en een zak sinaasappels. Dat werd flink koolhydraten stapelen. ‘We hoeven voorlopig in ieder geval geen boodschappen meer te doen,’ lachte mijn vrouw.

Ik pakte een pak vermicelli en las de tekst van de geel-blauw-rode EU-stempel die ook op alle andere producten zat. ‘Plan de

ayuda 2009 a las personas más necesitadas. Ofwel: Hulpplan 2009 voor de nooddruftigen.

We waren verdomme niet bij een uitkeringsinstantie beland, maar bij de fucking voedselbank. Ik had me er nooit zo mee beziggehouden en zeker niet neergekeken op mensen die daar gebruik van maakten, dat zweer ik bij alles wat me lief is, maar nu ik er zelf stond, schaamde ik me een ongeluk. Ik trad van de schok spontaan uit mijn lichaam en keek op mezelf neer. 'Zie hem daar nou staan: Leo Verheul, de gesjeesde journalist, namaakschrijver en pseudo-voetbalmakelaar. Zie hem staan met zijn doos vol voedselhulp.'

Ik nam me heilig voor om de volgende keer een badhanddoek mee te nemen en die over mijn hoofd te trekken. Een paar jaar eerder was ik nog miljonair. Hoe was het in hemelsnaam zo godsgruwelijk uit de klauwen gelopen?

Deel I

Hoofdstuk 1

Rotterdam
oktober 1950

Het jongetje moet op slag dood zijn geweest. De massa achter de klap was te groot. Er was vanaf links, uit de richting van Schiedam, een trein langsgelopen, afgeladen met voetbalsupporters die op weg waren naar De Kuip voor de oefenwedstrijd van Feyenoord tegen Arsenal. Daar was zijn vader ook naar onderweg, wist het jongetje, maar dan met de auto. Hij zou maar wat graag meegereden zijn of daar in die trein zitten op weg naar het stadion.

Maar voetballen met zijn vriendjes was ook heel bijzonder. Hij was veruit de jongste van het stel. Dat ze hem vooral kwamen halen omdat hij een echte leren voetbal had, besefte hij gelukkig niet. Die bal had hij op zijn verjaardag van zijn vader gekregen, die hem op zijn beurt weer van de scheidsrechter had gekregen, na zijn laatste wedstrijd in het eerste elftal van Sparta. Geen enkel jongetje in de Engelsestraat had een leren bal, zo vlak na de oorlog. Laat staan zo'n beroemde bal waarmee echt gevoetbald was op het hoogste niveau.

De groep voetballertjes had staan wachten achter de spoorboom. Toen de trein eindelijk voorbij was, stapte het jongetje met bal, terwijl hij in gedachten de grasmat van De Kuip betrad, als eerste trots de rails over. Zo de dood tegemoet, want vanaf rechts kwam nog een trein.

De vrouw op nummer 18b in de Engelsestraat schonk net koffie voor zichzelf in toen ze rumoer op straat hoorde en iemand haar achternaam hoorde schreeuwen. Ze schoof snel het raam

omhoog en boog zich voorover om goed te kunnen horen wat de jongetjes op straat riepen.

‘Mevrouw, mevrouw,’ riep het roodharige ventje, in wie ze een van de voetbalvriendjes van haar zoon herkende. ‘Hansje is dood. Onder de trein gekomen.’

De vrouw voelde hoe haar adem stakte, haar maag zich om-draaide en haar hart oversloeg. Het begon haar te duizelen. Maar toen kwam de bevrijding, bedwelmend als opium. ‘Nee hoor, mevrouw, het was Hansje helemaal niet.’ Het was een ander jon-getje.

Hansjes moeder slaakte een zucht van verlichting en haar ogen schoten vol. Tegelijkertijd schaamde ze zich diep. Dat je om je eigen kind te redden een ander de dood in wenste...

Toen kwam alsnog de mokerslag. ‘Het was Hansje niet. Dit jongetje had rode laarsjes...’

De vrouw die boven half uit het raam hing zakte in elkaar, en nam in haar val een paar bloempotten mee.

Hansje was de broer die ik nooit had leren kennen. Hij droeg die dag rode laarsjes. De vrouw was mijn moeder. Mijn vader hoorde die middag tijdens de wedstrijd Feyenoord-Arsenal zijn naam omgeroepen worden. Hij moest zich met spoed naar huis begeven. Toen hij even later bij zijn auto kwam, was die ingesloten door een cordon geparkeerde auto’s van andere toeschouwers. Het kostte de politie bijna een uur om de wagen te ontzetten. Mijn vader was nog net op tijd weg om de drukte na afloop van de wedstrijd voor te zijn.

Nadat hij thuis het bericht van de dood van zijn zoon hoorde, stortte hij in. Geestelijk. Hij kleepte zich om, reed naar het Kralingse Bos en deed het enige wat ie nog kon: rennen. Rennen voor zijn leven. Dagen en nachten holde en dwaalde hij daar rond. Na een poosje haalde mijn moeder hem op in het bos. Hij

had een fikse stoppelbaard en stonk als een beer. Ze vertelde hem dat ie thuis ook nog een dochter had, en een vrouw...

Vier jaar later werd ik geboren. Mijn broer Pieter, vernoemd naar mijn vader, was toen al anderhalf jaar oud. Na mij volgden nog drie zussen: Greetje, Ellen en Yvonne. Ik denk dat mijn ouders het zekere voor het onzekere wilden nemen.

Pas later, na mijn tiende, hoorde ik wat er gebeurd was. Ik had het altijd gevoeld. Het sluimerende verdriet, dat als een deken over ons heen lag. Maar toch was dat verdriet nooit mijn probleem. Natuurlijk vond ik het rot voor mijn ouders. Maar ik had mijn eigen zorgen of beter gezegd: zorg. Ik voelde me ondergedompeld in een poel van verveling. Als ik aan mijn jeugd terugdenk, voel ik geen verdriet. Het ontbrak me nooit ergens aan. Toen ik voor mijn verjaardag een piano wilde, stond ie er ineens. Splinternieuw. Ik wilde Peter Nero worden, de pianoheld van dat moment. Na drie lessen bij Van Urk op de Westersingel hield ik het voor gezien. De rit naar de stad met lijn 4. 'Roodborstje tikt' met tien vingers. Ik was me aan het specialiseren in verveling. De verveling die me langzaam wurgde vanaf het moment dat ik begon met denken.